

ληψη ενός στοιχείου σε δύο ή περισσότερες επιφάνειες. Ένα διακοσμητικό μοτίβο, για παράδειγμα, μπορεί να υπάρχει και στο ύφασμα των επίπλων και στις κουρτίνες ενός δωματίου. Έμφαση δίνεται, όταν προβάλλεται ιδιαίτερα ένα αντικείμενο (π.χ. ένας ζωγραφικός πίνακας), με διάφορους τρόπους, όπως με κατάλληλο φωτισμό ή με την ξεχωριστή τοποθέτησή του σ' έναν τοίχο. Αρμονία, τέλος, δημιουργείται από την τοποθέτηση διάφορων αντικειμένων στο χώρο, όπως επίπλων και διακοσμητικών, έτσι ώστε να ταιριάζουν μεταξύ τους σχηματίζοντας ένα αρμονικό σύνολο.

β. Υγιεινή της κατοικίας

Για να είναι μια κατοικία υγιεινή, χρειάζεται να έχει σωστό προσανατολισμό. Γενικά θεωρείται ότι ο νοτιοανατολικός προσανατολισμός ενός σπιτιού είναι ο καλύτερος, επειδή το χειμώνα, που ο ήλιος είναι χαμηλά, ένα άνοιγμα του σπιτιού προς αυτή την κατεύθυνση φέρνει το φως και τη ζεστασιά μέσα στο χώρο. Το καλοκαίρι, αντίθετα, που ο ήλιος είναι ψηλότερα, εξασφαλίζεται περισσότερη δροσιά. Ακόμα όμως κι αν ένα σπίτι δεν έχει κτιστεί με ιδανικό προσανατολισμό, μπορούμε να καθόμαστε περισσότερο στο δωμάτιο που είναι πιο φωτεινό, γιατί ο φυσικός φωτισμός είναι απαραίτητος για την υγεία. Το ηλιακό φως εξασφαλίζει απολύμανση και μειώνει την υγρασία.

Πρέπει να φροντίζουμε πάντοτε, επίσης, να γίνεται καλή κυκλοφορία του αέρα, ανοίγοντας συχνά τα παράθυρα και τις πόρτες του σπιτιού. Έτσι αναπληρώνεται το οξυγόνο που έχουμε καταναλώσει με την αναπνοή μας και μειώνονται τα μικρόβια που υπάρχουν στο χώρο.

Τέλος, η κατοικία χρειάζεται να έχει καλή αποχέτευση, σωστές υδραυλικές εγκαταστάσεις και καλή θέρμανση. Δεν πρέπει, εξάλλου, να λείπει ποτέ η συνεχής ανθρώπινη φροντίδα για τη συντήρηση και την καθαριότητα του σπιτιού.

❶ Ανακεφαλαίωση

Η κατοικία συνδέεται πολύ στενά με τον άνθρωπο και έχει πολλαπλή σημασία, βιολογική, ψυχοκοινωνική, οικονομική και πολιτισμική. Η ιστορία της ξεκινά από τις καλύβες της προϊστορικής εποχής, προχωρεί στις ορθογώνιες κατοικίες με εσωτερική αυλή του αρχαίου κόσμου, στις οχυρές κατοικίες του Μεσαίωνα, στα μέγαρα και στις επαύλεις των νεότερων χρόνων και φτάνει στα σύγχρονα πολυώροφα κτίρια.

Η ελληνική παραδοσιακή κατοικία διακρίνεται στη νησιώτικη και σε εκείνη της ηπειρωτικής Ελλάδας. Με τη σειρά τους κι αυτές διαχωρίζονται σε τέσσερις τύπους, στο μονόσπιτο, στο διώροφο, στο αρχοντικό και στον πύργο. Όλοι αυτοί οι τύποι χαρακτηρίζονται από την αρμονική σύνδεση αισθητικής και λειτουργικότητας, που είναι φανερή τόσο στην αρχιτεκτονική όσο και στον εξοπλισμό των σπιτιών.

Η σύγχρονη κατοικία διακρίνεται σε δύο τύπους, στη μονοκατοικία και στην πολυκατοικία, και σε δύο μορφές, την αστική και την αγροτική. Γενικά, η διαρρύθμιση και η διακόσμηση των χώρων ενός σπιτιού της εποχής μας καλό είναι να καθορίζονται από ορισμένες γενικές αρχές, με στόχο τη δημιουργία ενός ευχάριστου και υγιεινού περιβάλλοντος για τους ενοίκους του.

6. ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

6.1 Η ενδυμασία και η σημασία της για τον άνθρωπο

Στόχοι της υποενότητας αυτής είναι οι μαθητές:

- ➔ Να κατανοήσουν τη σημασία της ενδυμασίας στη ζωή του ανθρώπου.
- ➔ Να γνωρίσουν τους παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη της μόδας.

Λέξεις – κλειδιά: ενδυμασία, υγεία, προσωπικότητα, τέχνη, μόδα, επικοινωνία



Εικ. 6.1 Ρούχα και αξεσουάρ

Η ενδυμασία αποτελείται από κάθε τι με το οποίο ο άνθρωπος καλύπτει και στολίζει το σώμα του. Περιλαμβάνει, δηλαδή, τα ρούχα και τα συμπληρώματά τους (αξεσουάρ), όπως είναι τα παπούτσια, οι τσάντες, τα καπέλα, τα γάντια και άλλα. Σ' αυτήν περιλαμβάνονται επίσης τα κοσμήματα, το μακιγιάζ, ακόμα και το χτένισμα.

Ο άνθρωπος άρχισε πρώτα να στολίζεται και μετά να ντύνεται. Παλαιότερες μορφές ενδυμασίας ήταν πιθανόν το βάψιμο του προσώπου και του σώματος, καθώς και το τατουάζ, δηλαδή η χάραξη διάφορων σχεδίων στο ανθρώπινο δέρμα.

Με τη διακόσμηση του σώματός του, ο πρωτόγονος άνθρωπος ήθελε να φαίνεται πιο δυνατός και όμορφος. Πίστευε, επίσης, ότι έτσι προστατευόταν από τα κακά πνεύματα. Στην τελευταία περίοδο της παλαιολιθικής εποχής, όταν το κλίμα της γης άρχισε να γίνεται ψυχρό, ο άνθρωπος αισθάνθηκε την ανάγκη να καλύψει το σώμα

του για να το προφυλάξει από το κρύο. Αργότερα άρχισε να χρησιμοποιεί την ενδυμασία για να δείξει τη θέση του στην κοινωνία, καθώς και για να ικανοποιήσει το αίσθημα της ντροπής.

Η ενδυμασία έχει πολύ μεγάλη σημασία στη ζωή του ανθρώπου. Καταρχάς, είναι απαραίτητη για την υγεία, γιατί προστατεύει το σώμα από τις άσχημες καιρικές συνθήκες. Συνδέεται όμως και με το χαρακτήρα του ανθρώπου. Καθένας διαλέγει τον τρόπο που ντύνεται ανάλογα με την προσωπικότητά του. Υπάρχει επίσης αλληλεπίδραση μεταξύ ενδυμασίας και ανθρώπινης συμπεριφοράς. Γι' αυτό όταν κάποιος θέλει να κάνει μια σημαντική αλλαγή στη ζωή του, φροντίζει αμέσως να αλλάξει το ντύσιμό του προς το καλύτερο. Έτσι εκφράζει τη διάθεσή του για αλλαγή και βελτίωση του εαυτού του. Εξάλλου, όταν κάποιος είναι ωραία ντυμένος, νιώθει ένα αίσθημα αυτοπεποίθησης που αντανακλάται στη συμπεριφορά του. Επίσης, τα χρώματα που διαλέγει ο άνθρωπος για το ντύσιμό του όχι μόνο αποκαλύπτουν την προσωπικότητά του, αλλά και επιδρούν στη διάθεση και στη συμπεριφορά του.

Η ενδυμασία μπορεί να δηλώνει την κοινωνική τάξη ενός ανθρώπου και το ρόλο του μέσα σ' αυτήν (π.χ. οι ειδικές βασιλικές ενδυμασίες), κάτι που συνέβαινε ιδιαίτερα στο παρελθόν. Φανερώνει όμως συχνά και το φύλο του ανθρώπου. Για παράδειγμα, στο δυτικό πολιτισμό το φόρεμα αποτελούσε το χαρακτηριστικό γυναικείο ρούχο και τα παντελόνια το αντίστοιχο αντρικό. Η ενδυμασία μπορεί, επίσης, να δείχνει την ηλικία, όπως τα κοντά παντελόνια που φορούσαν παλαιότερα μόνο τα μικρά αγόρια. Άλλοτε, πάλι, δείχνει την οικογενειακή κατάσταση. Έτσι, στο παρελθόν, σε διάφορες κοινωνίες, οι παντρεμένες γυναίκες κάλυπταν τα μαλλιά τους με μαντήλι, ενώ οι α-

νύπαντρες κυκλοφορούσαν με το κεφάλι ακάλυπτο. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα ρούχα φανερώ- νουν το επάγγελμα ενός ατόμου, όπως συμβαίνει με τις στολές των αστυνομικών. Άλλες φορές η ενδυμασία δηλώνει την εθνικότητα (π.χ. οι χαρακτηριστικές εθνικές ενδυμασίες), τη θρησκεία (π.χ. το μαντήλι που καλύπτει συχνά το πρόσωπο των μουσουλμάνων γυναικών) ή την ιδεολογία του αν- θρώπου (π.χ. το ντύσιμο των χίπις).

Επιπλέον, η ενδυμασία έχει και οικονομική σημασία. Η κατασκευή της αποτελούσε στο πα- ρελθόν σημαντική οικοτεχνία και βιοτεχνία. Στην εποχή μας ο κλάδος του ενδύματος είναι ένας πολύ ζωτικός τομέας της οικονομίας.

Η ενδυμασία είναι και ένα είδος τέχνης. Ανήκει στις λεγόμενες εφαρμοσμένες τέχνες, όπως εί- ναι η κεραμική, η επιπλοποιία και άλλες, που παράγουν αντικείμενα τα οποία έχουν πρακτική ε- φαρμογή στην καθημερινή ζωή. Η ενδυμασία κάθε ιστορικής περιόδου παρουσιάζει κοινά χαρα- κτηριστικά με τις άλλες τέχνες που άνθησαν την ίδια εποχή. Από τον 20ό αιώνα μάλιστα η σχέση ενδυμασίας και τέχνης έγινε πιο στενή, μια και διάφοροι σχεδιαστές ενδυμάτων εμπνεύστηκαν συ- χνά από έργα τέχνης.

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ενδυμασίας αποτελεί η **μόδα**. Μόδα ή συρμός είναι οι αλλαγές στον τρόπο ντυσίματος που χαρα- κτηρίζουν μια χρονική περίοδο. Οι αλλαγές της μόδας εξαρτώνται από τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, από τις αισθητικές α- ντιλήψεις κάθε περιόδου, καθώς και από την εξέλιξη της τεχνολο- γίας. Σήμερα η μόδα καθορίζεται κυρίως από επιχειρήσεις που α- σχολούνται με την ενδυμασία.

Σε γενικές γραμμές, η ενδυμασία αποτελεί ένα είδος κώδικα ε- πικοινωνίας. Είναι μια σιωπηλή γλώσσα που φανερώνει πολλά, ό- χι μόνο για το άτομο που τη φοράει, αλλά και για το κοινωνικό σύ- νολο και το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο το άτομο αυτό ζει. Είναι συγχρόνως μια μορφή καλλιτεχνικής δημιουργίας.



Εικ. 6.2 Φόρεμα του σχεδιαστή Γιάννη Τσεκλένη εμπνευσμένο από αρχαία ελληνικά αγγεία

6.2 Ιστορική εξέλιξη της ενδυμασίας – Η ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία

Στόχοι της υποενότητας αυτής είναι οι μαθητές:

- ➔ Να γνωρίσουν την παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά στον τομέα της ενδυμασίας.
- ➔ Να γνωρίσουν την ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία.

Λέξεις – κλειδιά: ενδυμασία, ιστορία, εξέλιξη, παράδοση, πολιτισμός



α. Ιστορική εξέλιξη της ενδυμασίας

Τα πρώτα ενδύματα δημιουργήθηκαν κατά την **Παλαιολιθική εποχή**. Οι άνθρωποι τότε συνήθιζαν να διακοσμούν το δέρμα τους με σχέδια, χρώματα και τατουάζ. Κάλυπταν, επίσης, το σώμα τους χρησιμοποιώντας δέρματα ζώων, γούνες και φύλλα από δέντρα. Κατά τη **Νεολιθική εποχή** δημιουργήθηκε η υφαντική με την εφεύρεση του αργαλιεύ. Έτσι άρχισαν να κατασκευάζονται τα πρώτα υφάσματα.

Στη συνέχεια, η ενδυμασία διαμορφώθηκε στους πρώτους πολιτισμούς που αναπτύχθηκαν στη Μεσοποταμία και στην Αίγυπτο. Στη **Μεσοποταμία** έφτιαχναν ρούχα από υφάσματα με κρόσσια, τα οποία θύμιζαν τις τούφες μαλλιού στα δέρματα ζώων που φορούσαν οι πρωτόγονοι. Στην **Αίγυπτο** οι άντρες φορούσαν ως κύριο ρούχο ένα κοντό κομμάτι ύφασμα που τύλιγαν γύρω από την περιφέρειά τους. Οι γυναίκες ήταν ντυμένες με ένα απλό μακρύ, πολύ εφαρμοστό φόρεμα.

Η **αρχαία ελληνική ενδυμασία** αποτελούνταν από ορθογώνια υφάσματα που φορούσαν και τα δύο φύλα. Τα τύλιγαν με διάφορους τρόπους γύρω από το σώμα σχηματίζοντας πτυχώσεις. Τα κυριότερα ήταν ο **χιτώνας**, που φοριόταν κατάσαρκα και ραβόταν στους ώμους, και το **ιμάτιο**, που χρησίμευε ως πανωφόρι. Ήταν ρούχα απλά και λειτουργικά, που αντανάκλασαν το πνεύμα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.



Εικ. 6.4 Βυζαντινές ενδυμασίες (Ο αυτοκράτορας Αλέξιος Γ' Κομνηνός της Τραπεζούντας και η σύζυγός του, Μονή Διονυσίου, Άγιο Όρος, χειρόγραφο)



Εικ. 6.3 Αρχαία ελληνική ενδυμασία (Αγάλμα Κόρης, Μουσείο Ακρόπολης)

Οι **Ρωμαίοι** επηρεάστηκαν από τον ελληνικό πολιτισμό και στον τομέα της ενδυμασίας. Τα ρούχα τους ήταν παρόμοια με τα ελληνικά. Η ενδυμασία στο **Βυζάντιο** διατήρησε ορισμένα στοιχεία από την ελληνορωμαϊκή παράδοση, αλλά δέχτηκε και ανατολικές επιδράσεις, καθώς και την επίδραση της χριστιανικής θρησκείας. Γενικά, η βυζαντινή ενδυμασία χαρακτηρίζεται από επισημότητα και μεγαλοπρέπεια.

Η μεσαιωνική ενδυμασία στη Δυτική Ευρώπη συνδύαζε στοιχεία από τη ρωμαϊκή φορεσιά με άλλα, που προέρχονταν από τα γερμανικά φύλα που είχαν κατακτήσει τη Δύση. Οι γυναίκες φορούσαν δύο μακριά φορέματα, το ένα πάνω από το άλλο. Οι άντρες συνήθιζαν να φορούν ένα κοντό πουκάμισο και παντελόνια. Από τότε καθιερώθηκαν τα φορέματα για τις γυναίκες και τα παντελόνια για τους άντρες.



Εικ. 6.5 Μεσαιωνικές Ενδυμασίες

Στην Αναγέννηση (15ος-16ος αι.) τα ενδύματα ήταν πολυτελή και έδιναν όγκο στο σώμα. Κατά το 17ο αιώνα συνηθίζονταν πολλές δαντέλες και φιόγκοι στα ρούχα, καθώς και περούκες στο κεφάλι για άντρες και γυναίκες.

Κατά το 18ο αιώνα η ενδυμασία χαρακτηριζόταν από κομψότητα, χάρη και απαλά χρώματα. Κατά το 19ο αιώνα, οι άντρες υιοθέτησαν το -αγγλικής προέλευσης- κοστούμι, που παρέμεινε, με μικρές αλλαγές, μέχρι σήμερα η κύρια αντρική ενδυμασία. Οι γυναίκες φορούσαν κρινολίνο και καπέλο.



Εικ. 6.6 Ενδυμασίες του 17ου αιώνα



Εικ. 6.7 Ενδυμασίες του 19ου αιώνα

Κατά τον 20ό αιώνα σημειώθηκε μεγάλη αλλαγή στην ενδυμασία. Η εξέλιξη της τεχνολογίας (συνθετικά υλικά, μαζική παραγωγή έτοιμων ρούχων), οι κοινωνικές αλλαγές και ο νέος τρόπος ζωής δημιούργησαν έναν πιο απλό τρόπο ντυσίματος. Οι γυναίκες δανείζονται στοιχεία της αντρικής ενδυμασίας, όπως τα παντελόνια, κόβουν κοντά τα μαλλιά τους και κονταίνουν τις φούστες τους. Θέλουν να δείξουν έτσι τον καινούργιο ρόλο τους στην κοινωνία. Οι άντρες τολμούν ένα πιο άνετο και χαρούμενο ντύσιμο.

β. Η ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία

Η ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία περιλαμβάνει τις φορεσιές των Ελλήνων στην περίοδο της Τουρκοκρατίας. Οι φορεσιές αυτές εξακολούθησαν να φοριούνται και μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους, αλλά με το πέρασμα του χρόνου αντικαταστάθηκαν από ενδυμασίες δυτικού τύπου.

Οι παραδοσιακές ελληνικές φορεσιές αποτελούν συνέχεια της βυζαντινής ενδυμασίας, αλλά έχουν δεχτεί επιδράσεις τόσο από την Ανατολή όσο και από τη Δύση. Μοιάζουν πολύ με τις αντίστοιχες ενδυμασίες των γειτονικών λαών. Κύριο στοιχείο τους είναι το πουκάμισο, ένα φόρεμα με μανίκια, μακρύ ή κοντό, που φοριέται κατάσαρκα.



Εικ. 6.8 Ελληνική παραδοσιακή γυναικεία ενδυμασία με καβάδι (Σουφλί Θράκης)



Εικ. 6.9 Ελληνική παραδοσιακή γυναικεία ενδυμασία με σιγκούνι (Περαχώρα Κορινθίας)



Εικ. 6.10 Ελληνική παραδοσιακή αντρική ενδυμασία με πουκαμίσα (Κορινθία)



Εικ. 6.11 Ελληνική παραδοσιακή αντρική ενδυμασία με βράκα (Κρήτη)

Οι γυναίκες φορούσαν ως βασικό ρούχο ένα μακρύ πουκάμισο. Πάνω από αυτό φορούσαν είτε το καβάδι, ένα μακρύ, λινό ή μεταξωτό, φόρεμα με μανίκια, ανοιχτό μπροστά, είτε το σιγκούνι, ένα ολόμαλλο ρούχο, επίσης ανοιχτό μπροστά αλλά χωρίς μανίκια, που προτιμούσαν στις περιοχές με πιο ψυχρό κλίμα. Σε νησιά και σε παράλιες περιοχές συνηθιζόταν το φουστάνι, που προερχόταν από τα φορέματα των γυναικών της Δυτικής Ευρώπης. Σε γενικές γραμμές, οι γυναικείες φορεσιές ήταν πολύχρωμες και στολισμένες με πολλά κεντήματα.

Αντίθετα, τα αντρικά ενδύματα είχαν πιο απλή διακόσμηση και περιορισμένο χρωματολόγιο. Κύριο αντρικό ένδυμα ήταν το κοντό πουκάμισο (πουκαμίσα), που φοριόταν με μεγάλες πλεκτές λευκές κάλτσες ή με παντελόνι. Στα νησιά και στα παράλια συνηθιζαν τη βράκα, ένα φουφουλωτό παντελόνι. Οι πολεμιστές φορούσαν τη φουστανέλα, μια πολύπτυχη μακριά φούστα. Στην επανάσταση του 1821 το ρούχο αυτό διαδόθηκε πολύ και αργότερα αποτέλεσε την αντρική εθνική ενδυμασία. Η αντίστοιχη γυναικεία ενδυμασία είχε ως βάση το ευρωπαϊκό φουστάνι, συνδυασμένο με στοιχεία της παραδοσιακής φορεσιάς. Ονομάστηκε «φορεσιά Αμαλίας», από το όνομα της πρώτης βασίλισσας της Ελλάδας που την καθιέρωσε.

Οι ελληνικές παραδοσιακές ενδυμασίες, όπως και κάθε άλλη μορφή ενδυμασίας του παρελθόντος, αποτελούν ένα σημαντικό στοιχείο της πολιτισμικής κληρονομιάς. Είναι δημιουργήματα με καλλιτεχνική αξία και συγχρόνως φανερώνουν πολλά για την ιστορία, την κοινωνία και τον πολιτισμό της εποχής τους.

6.3 Τύποι ένδυσης-Πρώτες ύλες-Κριτήρια επιλογής και υγιεινή της ενδυμασίας

Στόχοι της υποενότητας αυτής είναι οι μαθητές:

- ➔ Να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με τα υλικά και τον τρόπο κατασκευής της ενδυμασίας, καθώς και τους διάφορους τύπους ένδυσης.
- ➔ Να αποκτήσουν σωστή καταναλωτική συμπεριφορά στον τομέα της ενδυμασίας και να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της υγιεινής της ενδυμασίας.

Λέξεις – κλειδιά: ενδυμασία, υφαντικές ίνες, υφάσματα, χρώμα, σχέδιο, κλωστοϋφαντουργία, επιλογή, υγιεινή

α. Τύποι ένδυσης

Τα ενδύματα **ανάλογα με τον τρόπο που φοριούνται** διακρίνονται σε δύο τύπους: α) εκείνα που αποτελούνται από ύφασμα το οποίο τυλίγεται γύρω από το σώμα με διάφορους τρόπους, όπως ο χιτώνας και το μιάτιο και β) εκείνα που αποτελούνται από ύφασμα το οποίο κόβεται και ράβεται, όπως τα σακάκια και τα παντελόνια.

Άλλοι διαχωρισμοί των ρούχων γίνονται: α) **ανάλογα με το φύλο** εκείνου που τα φορά, σε γυναικεία και ανδρικά, β) **ανάλογα με την ηλικία**, σε βρεφικά, παιδικά, εφηβικά και ρούχα ενηλίκων, γ) **ανάλογα με την εποχή του χρόνου** που φοριούνται, σε φθινοπωρινά, χειμωνιάτικα, ανοιξιάτικα και καλοκαιρινά, δ) **ανάλογα με την ώρα** που φοριούνται, σε πρωινά, τα οποία είναι συνήθως πιο απλά και πρακτικά, σε απογευματινά, λιγότερο απλά, και σε βραδινά, που είναι πιο επίσημα, ε) **ανάλογα με την περίπτωση** που φοριούνται, σε καθημερινά, σε γιορτινά και σε ρούχα για ειδικές περιστάσεις (π.χ. τα γαμπριάτικα ή τα νυφικά) όπως και σε ρούχα για το σπίτι και ρούχα για την εργασία. Στην εποχή μας, ωστόσο, δεν υπάρχει αυστηρή διάκριση μεταξύ των διάφορων αυτών τύπων ενδυμασίας. Μια ξεχωριστή κατηγορία αποτελούν τα θεατρικά κοστούμια, που εμπνέονται συχνά από το παρελθόν.



Εικ. 6.12 Ενδυμασία από σχολική θεατρική παράσταση εμπνευσμένη από την ελληνική παραδοσιακή ενδυμασία

β. Πρώτες ύλες

β.1 Υφαντικές ίνες και υφάσματα – Χρώμα και σχέδιο

Για την κατασκευή της ενδυμασίας χρησιμοποιούνται κυρίως οι **υφαντικές ίνες**, δηλαδή, πολύ λεπτά μικρά νήματα, από τα οποία φτιάχνονται τα υφάσματα. Οι υφαντικές ίνες, ανάλογα με την προέλευσή τους, διακρίνονται σε φυσικές και σε τεχνητές.

Φυσικές υφαντικές ίνες ονομάζονται εκείνες που προέρχονται από τη φύση και είναι οι πρώτες που χρησιμοποίησε ο άνθρωπος. Αυτές χωρίζονται σε: α) φυτικές, που είναι κυρίως το βαμβάκι και το λινάρι, και β) ζωικές, που είναι το μαλλί των ζώων και το μετάξι, το οποίο προέρχεται από το κουκούλι που φτιάχνει ο μεταξοσκώληκας.

Τεχνητές υφαντικές ίνες ονομάζονται εκείνες που κατασκευάζονται από διάφορες ύλες, όπως από την κυτταρίνη των δέντρων, από το πετρέλαιο ή από χημικές ουσίες. Από τεχνητές ίνες κατασκευάζονται, για παράδειγμα, τα νάιλον, τα ακριλικά και άλλα συνθετικά **υφάσματα**. Στην εποχή μας συνηθίζεται και η ανάμειξη φυτικών και τεχνητών ινών.

Μετά από κατάλληλη επεξεργασία, οι υφαντικές ίνες γίνονται νήματα κατάλληλα για την κατασκευή υφασμάτων. Τα υφάσματα κατασκευάζονται με τρεις τρόπους: α) με ύφανση στον αργαλειό (υφαντά), β) με πλέξιμο σε πλεκτομηχανή (πλεκτά), γ) με συμπίεση των υφαντικών ινών (τσόχα). Τα περισσότερα υφάσματα είναι αρχικά άσπρα και στη συνέχεια βάφονται. Άλλα, όμως, φτιάχνονται από νήματα που έχουν ήδη βαφεί.



Εικ. 6.13 Ο δίσκος των χρωμάτων

Όσον αφορά στα χρώματα, αξιωματικά σημειωθεί ότι η εντύπωση που δημιουργούν οι συνδυασμοί τους εξαρτάται από τη θέση τους στο λεγόμενο «δίσκο των χρωμάτων», ο οποίος περιλαμβάνει τα χρώματα του ουράνιου τόξου. Από αυτά, το μπλε, το κόκκινο και το κίτρινο λέγονται *πρώτα ή βασικά χρώματα*. *Δεύτερα ή σύνθετα* είναι το μενεξεδί, το πορτοκαλί και το πράσινο, που προέρχονται από δύο βασικά. *Τρίτα χρώματα* ονομάζονται εκείνα

που δημιουργούνται από την ανάμειξη ενός βασικού με ένα σύνθετο.

Τα χρώματα που βρίσκονται ακριβώς απέναντι στο «δίσκο των χρωμάτων» λέγονται *αντίθετα ή συμπληρωματικά*. Όταν τα συνδυάζουμε, δημιουργείται ένα χαρούμενο σύνολο. Τα χρώματα που βρίσκονται το ένα δίπλα στο άλλο είναι τα *ανάλογα ή γειτονικά*. Ο συνδυασμός τους δίνει ένα αρμονικό αποτέλεσμα. *Τριαδικά* είναι τρία χρώματα που απέχουν το ίδιο μεταξύ τους στο δίσκο. Δημιουργούν ζωηρούς και έντονους συνδυασμούς.

β.2 Η κλωστοϋφαντουργία στην Ελλάδα

Η τέχνη της υφαντικής έχει μεγάλη παράδοση στην Ελλάδα από τα αρχαία χρόνια. Κύριο εργαλείο της ήταν ο ξύλινος αργαλειός. Μετά τη δημιουργία του νεοελληνικού κράτους όμως άρχισε να αναπτύσσεται η **κλωστοϋφαντουργία**, δηλαδή η βιομηχανία κατασκευής υφασμάτων. Η κλωστοϋφαντουργία βασίζεται σε μηχανήματα, ιδιαίτερα στη χρήση του μηχανικού αργαλειού. Η τεχνική της ύφανσης παραμένει ωστόσο η ίδια: ανάμεσα στο στημόνι, δηλαδή στις κάθετες κλωστές, περνάει οριζόντια ένα συνεχές νήμα, το υφάδι, με τη βοήθεια της σαΐτας.



Εικ. 6.14 Γυναίκα υφαίνει σε ξύλινο αργαλειό (Όλυμπος Καρπάθου)

Η κλωστοϋφαντουργία υπήρξε ο παλαιότερος κλάδος της ελληνικής βιομηχανίας. Ιδιαίτερη άνθησή της παρατηρήθηκε στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες και βοήθησε πολύ στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

γ. Κριτήρια επιλογής και υγιεινή της ενδυμασίας

γ.1 Κριτήρια επιλογής της ενδυμασίας

Όταν θέλουμε να αγοράσουμε ένα ρούχο, θα πρέπει πρώτα να σκεφτούμε, κυρίως:

- α. εάν η αγορά του ξεπερνά ή όχι τις οικονομικές μας δυνατότητες
- β. εάν το έχουμε πραγματικά ανάγκη και σε ποιες περιστάσεις θέλουμε να το φορέσουμε
- γ. εάν ταιριάζει με την ηλικία, τη σωματική μας κατάσταση και τα χρώματά μας
- δ. εάν τονίζει τα ωραία σημεία μας και καλύπτει τις ατέλειές μας
- ε. εάν η τιμή του είναι ανάλογη με την ποιότητά του
- στ. εάν είναι άνετο, ανθεκτικό, καλής ποιότητας και εάν καθαρίζεται εύκολα.

Γενικά, είναι καλό να προγραμματίζουμε από πριν τι θέλουμε να αγοράσουμε και να αποφεύγουμε τις βιαστικές αγορές ή τα ρούχα που δε μας ταιριάζουν, αλλά είναι της μόδας. Δεν πρέπει, επίσης, να παρασυρόμαστε από τη χαμηλή τιμή ενός ρούχου ή από τα λόγια άλλων.

γ.2 Υγιεινή της ενδυμασίας

Η ενδυμασία πρέπει να είναι κυρίως **καθαρή, ελαφριά και άνετη**, για να μη δημιουργήσει προβλήματα στην υγεία μας. Πρέπει να προτιμάμε τα υφάσματα από φυσικές ίνες, γιατί επιτρέπουν στο δέρμα να αναπνέει και δεν προκαλούν ερεθισμούς. Σε κάθε εποχή εξάλλου είναι απαραίτητο να φοράμε ανάλογα ρούχα, δηλαδή ζεστά το χειμώνα και δροσερά το καλοκαίρι. Το ίδιο ισχύει και για τα χρώματα. Το χειμώνα είναι καλύτερα τα σκούρα χρώματα, γιατί ζεσταίνουν περισσότερο, επειδή απορροφούν πιο πολύ τις ακτίνες του ήλιου. Αντίθετα, το καλοκαίρι τα ανοιχτά χρώματα εξασφαλίζουν την απαραίτητη δροσιά.

Τα **παπούτσια** χρειάζεται να είναι άνετα, μαλακά, και να ταιριάζουν σωστά στο μέγεθος των ποδιών μας. Είναι μάλιστα προτιμότερο να έχουν μέτρια τακούνια, γιατί τα πολύ ψηλά τακούνια βλάπτουν τη σπονδυλική στήλη, ενώ τα τελείως ίσια παπούτσια δε διευκολύνουν το βάδισμα.

❶ Ανακεφαλαίωση

Η ενδυμασία αποτελείται από κάθε τι με το οποίο ο άνθρωπος καλύπτει και στολίζει το σώμα του. Αίτια δημιουργίας της ενδυμασίας ήταν η επιθυμία του ανθρώπου: α) να φαίνεται πιο δυνατός και πιο όμορφος, β) να προστατεύεται από τα κακά πνεύματα, γ) να προφυλάσσεται από το κρύο, δ) να φανερώνει τη θέση του στην κοινωνία και ε) να ικανοποιεί το αίσθημα της ντροπής.

Η ενδυμασία συνδέεται πολύ στενά με τον άνθρωπο και έχει πολλαπλή σημασία, βιολογική, ψυχοκοινωνική, οικονομική και πολιτισμική. Η ιστορία της ξεκινά από την Παλαιολιθική εποχή. Στη συνέχεια, κύρια ενδύματα υπήρξαν διαδοχικά: τα κρόσσια, οι χιτώνες, τα παντελόνια-φορέματα.

Οι ελληνικές παραδοσιακές ενδυμασίες παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Οι γυναικείες αποτελούνται από μακρύ πουκάμισο και καβάδι, σιγκούνι ή φουστάνι. Οι αντρικές από κοντό πουκάμισο, είτε μόνο του είτε με παντελόνι, βράκα ή φουστανέλα.

Η ενδυμασία διακρίνεται σε διάφορους τύπους. Ως υλικά κατασκευής της χρησιμοποιούνται οι υφαντικές ίνες, φυσικές και τεχνητές. Τα υφάσματα παράγονται σήμερα με μηχανικούς αργαλειούς (κλωστοϋφαντουργία). Για τη σωστή επιλογή των ενδυμάτων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες, όπως η τιμή, η ποιότητα, η αισθητική και άλλα. Σημαντική, τέλος, είναι η υγιεινή της ενδυμασίας.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Αισθητική: Οι αντιλήψεις σχετικά με το ωραίο.

Αναγέννηση: Πολιτισμικό κίνημα (15ος-16ος αιώνας), που ξεκίνησε από την Ιταλία και εξαπλώθηκε στη συνέχεια στην υπόλοιπη Ευρώπη. Χαρακτηριζόταν από πίστη στον άνθρωπο και έμπνευση από τον ελληνιστικό πολιτισμό.

Ανώι (ή ανώγι): Το πάνω πάτωμα σπιτιού.

Αξεσουάρ: Συμπληρώματα της ενδυμασίας, π.χ. παπούτσια, τσάντες, καπέλα, γάντια και άλλα.

Αργαλειός: Ξύλινο εργαλείο υφαντικής.

Βράκα: Φουφουλωτό παντελόνι.

Δώμα: Η επίπεδη στέγη κτιρίου, ταράτσα.

Ε.Ο.Φ.: Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων.

Έπαλξη: Το ανώτατο τμήμα των τειχών φρουρίου ή πύργου.

Ηλιακός: α. (ή λιακός) Βεράντα νησιώτικου σπιτιού, β. (ή δοξάτο) Κεντρικός χώρος αρχοντικού.

Ιμάτιο: Αρχαίο ελληνικό μακρύ πανωφόρι που τυλίγεται στο σώμα. Φοριέται και από τα δύο φύλα.

Κ.Ο.Κ.: Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας.

Καβάδι: Μακρύ, λινό ή μεταξωτό, πανωφόρι με μανίκια, ανοιχτό μπροστά.

Καταχύστρα: Πολεμική κατασκευή στον τοίχο πύργου, με τρύπα από όπου έχυναν καυτό νερό στους εχθρούς.

Κατώι (ή κατώγι): Το κάτω πάτωμα σπιτιού.

Κιονοστοιχία: Σειρά από κολόνες (κίονες) σε κανονικές μεταξύ τους αποστάσεις.

Κρινολίνο: Συρμάτινος σκελετός που φοριέται κάτω από τη φούστα, για να την κάνει να «στέκεται» και να φαίνεται πιο φαρδιά.

Λειτουργικότητα: Η ιδιότητα του λειτουργικού, δηλαδή αυτού που εκτελεί ικανοποιητικά το σκοπό για τον οποίο έχει φτιαχτεί.

Μόδα (ή συρμός): Οι αλλαγές στο ντύσιμο που χαρακτηρίζουν μια χρονική περίοδο.

Μονόχωρο σπίτι: Μονόσπιτο, σπίτι που αποτελείται μόνο από ένα δωμάτιο.

Μπαρόκ: Τεχνοτροπία που κυριάρχησε κατά το 17ο αιώνα και χαρακτηρίζεται από δυναμικές γραμμές, μεγαλοπρέπεια και υπερβολή.

Μπετόν αρμέ: Οπλισμένο σκυρόδεμα, οικοδομικό υλικό μεγάλης αντοχής.

Νεοκλασικισμός: Τεχνοτροπία που κυριάρχησε κατά το 18ο αιώνα και εμπνεόταν από την κλασική (ελληνορωμαϊκή) τέχνη.

Οικοσκευή: Το σύνολο των σκευών και των επίπλων ενός σπιτιού.

Πέτρα (ή τρυγία): Ενασβεστωμένη μικροβιακή πλάκα, η οποία ερεθίζει τα ούλα και βοηθά στη συσσώρευση και προσκόλληση μικροβίων και στη δημιουργία παθήσεων στα ούλα.

Πουκάμισο: Φόρεμα, μακρύ ή κοντό, που φοριέται κατάσαρκα και προέρχεται από τη ρωμαϊκή δαλματική.

Σιγκούνι: Ολόμαλλο γυναικείο πανωφόρι, ανοιχτό μπροστά, χωρίς μανίκια.

Τατουάζ: Η χάραξη διάφορων σχεδίων πάνω στο δέρμα.

Φουστανέλα: Πολύπτυχη μακριά φούστα.

Φουστάνι: Φόρεμα.

Φουφούλα: Φουσκωτό παντελόνι.

Χίπις: Νέος των δεκαετιών 1960 και 1970, που αρνιόταν τις κοινωνικές και πνευματικές αξίες του σύγχρονου κόσμου.

Χιτώνας: Είδος ρούχου που φορούσαν οι αρχαίοι Έλληνες κατάσαρκα. Αποτελείται από ύφασμα που τυλίγεται γύρω από το σώμα.